

Comelles

Castell de l'Areny

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: A la zona sud-oest del terme municipal.
Emplaçament
Alçada: Accés per la pista forestal que puja a la Clusa des de Vilada.
1000

Coordenades:

Latitud: 42.16043
Longitud: 1.92826
UTM Est (X): 411464
UTM Nord (Y): 4668145

Classificació

Número de fitxa 08057 - 2
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Modern Popular
Segle XVI-XVIII
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari Si, IPA 3134
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: 08056A005000270000WA
Autoria de la fitxa Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa: dl., 02/02/2015 - 01:00

Descripció

La masia està situada en una zona molt oberta, envoltada de camps de conreu, tot quedant situada en un petit turonet. La masia està conformada per l'edifici de la casa junt amb diversos annexes, com pallissa, corts, estables, era, entre altres. La casa és de planta en forma de L, definida per una estructura rectangular a la que hi ha adossada una torra, tot mostrant diferents alçades de coberta, ja que la torra és més elevada que la resta. A nivell de conjunt, podem dir que la casa és de planta baixa, primera i sota-coberta, tot i que les diferents estructures que conformen la casa i que han estat bastides en diferents moments constructius, mostren nivells interiors a diferents alçades, fet que es resol a partir d'escales interiors. A més, l'edifici és bastit en una zona en pendent fet que facilita tenir accessos per planta baixa i primera.

En conjunt i a grans trets la casa està formada per l'estructura originària del segle XVI que defineix una planta rectangular de dos cossos i que tenia menys alçada que l'actual, amb la façana principal orientada al sud. A aquesta primera estructura s'hi va adossar a la banda de ponent, probablement entorn al segle XVII, una estructura de torra, la qual comparteix part dels murs de la casa. A l'estructura rectangular originària s'hi va afegir un cos més pel costat sud, modificant la façana de migdia, ja que aquest cos deixava la porta original a l'interior de la planta baixa, moment en que a més es degué obrir l'actual porta per la façana de ponent. Aquest cos es degué bastir a finals del segle XIX o principis del XX i conforma una eixida a planta sota-coberta.

El conjunt dels murs de la casa són de pedra amb característiques o acabats diferents segons el moment constructiu, i a les cantoneres carreus més o menys ben tallats. Pel que fa a les obertures, cal destacar l'antiga porta d'accés, situada a la façana sud del segle XVI (per tant avui dia a l'interior de la planta baixa), és una porta adovellada formada per un arc de mig punt fet amb dovelles de pedra tosca i brancals de carreus. Hi ha diverses obertures amb llinda planta monolítica i carreus al muntants, destacant una gran finestra tapiada a la façana de ponent de la torra, junt amb altres de mides menors. Hi ha algunes finestres amb llinda de fusta. Hi ha algunes finestres amb festejador per l'interior. A la planta sota-coberta de la torra hi ha unes finestretes de tipus espitllera. I altres finestres també amb maó massís. Els espais interiors conserven alguns elements, encara que altres s'han vist modificats amb l'evolució constructiva de la casa. Encara hi ha l'espai dels fogons a la zona de la sala, algunes finestres conserven festejadors. Hi ha alguns caps de biga a manera de permòdols molt interessants. En l'angle que conforma la casa i la torra s'hi va construir un cos adossat, el qual a nivell de planta baixa, fa de porxo de la porta d'accés a l'interior, i en el nivell superior hi ha el forn de pa.

Al voltant de la casa hi ha diversos coberts, corts, pallers,.. A la part nord de la casa hi ha corts de planta baix. Davant del paller, situat a ponent de la casa hi ha l'era la qual està delimitada i més o menys closa per les estructures de coberts i el paller i en part per murs de pedra.

Observacions:

En la denominació hem utilitzat el nom finalitzat amb -es, tot i que també es troba molt estesa la forma finalitzada amb -as, Comellas. Aquesta darrera s'ha mantingut en les referències documentals, ja que és la forma en que apareix habitualment en els documents consultats.

Història

La gran masia de Comelles mostra una estructura arquitectònica en la qual la part més antiga identificable, es pot situar almenys a finals de la baixa edat mitjana, segurament entorn segle XV, sense que es pugui descartar que ja existeixi amb anterioritat. Posteriorment es realitzaren ampliacions i modificacions importants, com és la construcció de la torra, probablement pels volts del segle XVII. Més tardanament, ja cap al segle XIX o inicis del XX, es degué construir el cos de galeria creant una nova façana a migdia. A nivell documental tenim referència indirecta de Comelles en el fogatge de 1553, en el qual s'esmenta a Bertomeu Comellas. Cal dir, que en el fogatge de 1497 hi ha esmentat un Johan Canelles, caldria comprovar si pot ser que es correspongui a un Comellas. Sembla que a mitjans del segle XVI els Eres de

Gardilans, de Santa Margarida de Gardilans de Vilada, enllaçaren amb els Comellas de Castell de l'Areny, passant la dita masia de Comellas a engrandir les propietats del llinatge de les Eres de Gardilans. A partir d'aquest moment, les majoria de les referències documentals de la dita masia de Comellas són en relació a la documentació del mas principal, les Eres de Gardilans, el qual és residència de la família. I així consta en diferents inventaris de la masia les Eres. De fet, a partir del segle XVIII la família Eres, propietaris de Gardilans, la qual durant diverses generacions havia mantingut el cognom, passa en aquest període sota el cognom Comellas, tot i que en determinats moments s'hi fa constar la referència Eres.

Altres notícies documentals del mas Comelles són en relació a la documentació cadastral conservada a l'arxiu municipal. És el cas d'un document cadastral, datat al 1716, en el qual consta la referència "Heretat de Comellas pròpia de Joseph Comellas de Gardilans, Joseph Comellas masover". En el següent registre cadastral, el de l'any 1717, consta que l'heretat la posseeix Joan Comellas de Gardilans, i entre les dades subjectes a impostos que s'hi relacionen, a més de la casa i de les diferents tipologies de terres, també consta que hi havia masovers, i com a bestiar s'esmenten dos bous, una burra, una truja per cria, dos porcs, i sis cabres. En la referència cadastral del 1766 les dades anotades de bestiar són menors, moment en que consta només un burro i quatre porcs.

A mitjans del segle XIX, en concret el 1842 es produeix l'enllaç matrimonial entre Maria Comellas Muntada i Pau Anglerill Comellas, fet que va suposar que la gran heretat de les Eres de Gardilans passés a unir-se a la família Anglerill, propietaris de la gran masia Ferreres d'Olvan (ACBR: notari Joaquím Claris). Al 1873 en l'acceptació de l'usdefruit de tots els béns testats per Maria Comellas Muntada al seu marit Pau Anglerill i cessió d'aquest al seu fill Joan Anglerill Comellas, consta entre els béns immobles la casa, mas i heretat de Comellas de Castell de l'Areny, en el document s'esmenten les afrontacions i les quantitats de terra que té la finca, també es diu que dins la propietat hi ha una altra casa dita Era Vella (ACBR: notari Domingo Corominas).

Altres cites a la masia les trobem per exemple, en el llibre "Registro de las casas de campo de cada distrito y los aforados de guerra. N°63. 1856 n° 32" (ACBR), en l'apartat de Castell de l'Areny s'esmenta la masia la Comellas, en la que s'hi relaciona a Pedro Casals. A finals del segle XIX, en una relació d'habitants de Castell de l'Areny datada a 14 de gener de 1898 consta que a Comellas, identificada amb el número 23, hi vivien onze persones, entre els quals el padrí, Pedro Casals, el matrimoni format per Juan Canudas i Maria Casals, junt amb els seus set fills i un mosso.

Bibliografia

- CAMPRUBÍ SENSADA, J. (1981): Castell de l'Areny, Ed. El Vilatà, Gironella.
- IGLESIAS, Josep (1979). El Fogatge de 1553. Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona.
- IGLESIAS, Josep (1991). El Fogatge de 1497. Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona.
- SERRA, Rosa. (et al.) (1991). Guia d'Art del Berguedà. Ed. Consell Comarcal del Berguedà i Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà, Berga.
- TORRES, C.A.(1905) . "Itinerari per les Valls Altes del Llobregat. Berguedà", p. 167, Barcelona.
- VV.AA. (1990). "Catàleg de Monuments i Conjunts Històrico-Artístics de Catalunya", Direcció General del Patrimoni Cultural, Servei del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, Barcelona.

